

Lenkijos ir Rusijos susitarimas dėl gamtinių dujų tiekimo: ES energetikos politikos neveiknumas

Vytautas Sirijos Gira

Šių metų spalio 29 d. Lenkija ir Rusija pasirašė sutartį dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo iki 2022 m. (su galimybe pratęsti susitarimą iki 2037 m.). Sutartyje numatyta, kad 2010 m. Rusijos gamtinių dujų kompanija „Gazprom“ tieks Lenkijai 9,7 mlrd., o nuo 2011 m. – 11 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų kasmet¹. Taip pat susitarta dėl Vakarų Europai tiekiamų rusiškų gamtinių dujų tranzito „Jamalo–Europos“ dujotiekio² atkarpa, esančia Lenkijos teritorijoje, iki 2019 m. (su galimybe pratęsti gamtinių dujų tranzitą iki 2045 m.). Šį Lenkijos ir Rusijos susitarimą dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo galima vertinti kaip savitą valstybių dvišalių santykių atšilimo tąsa energetinėje sferoje, ne itin palankią Lietuvai dėl kelių priežasčių. Pirma, minėtos sutarties pasirašymas yra tam tikras Lenkijos ir Rusijos pasiektas abipusis kompromisas, kuris formaliai atitinka trečiojo Europos Sąjungos (ES) energetikos paketo teisinių normų (dėl energetinių išteklių gavybos, tiekimo ir paskirstymo veiklų atskyrimo) reikalavimus, tačiau neišvengiamai stiprina Lenkijos energetinę priklausomybę nuo Rusijos. Antra, pastaruoju metu gerėjantys Lenkijos ir Rusijos energetiniai santykiai trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu sudaro prielaidas tolesniam Rusijos kapitalo skverbimuisi į Rytų ir Vidurio Europos valstybių (Lenkijos, Baltijos valstybių ir kt.) energetikos sektorius. Be to, minėta Lenkijos ir Rusijos energetinių santykių plėtra tampa savitu manipuliavimo svertu Lenkijos užsienio politikoje siekiant daryti įtaką probleminių Lietuvos ir Lenkijos santykių darbotvarkei, pavyzdžiui, sprendžiant lenkų tautinės mažumos,

---

¹ Palyginimui: Lenkijos metinis gamtinių dujų poreikis sudaro 14–15 mlrd. kubinių metrų dujų, iš kurių 70 proc. Lenkija importuoja iš Rusijos – *aut. past.*

² Minėtu dujotiekiu, kurio galingumas siekia 33 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų per metus, Rusija transportuoja gamtines dujas į Vokietiją ir Lenkiją. Šio dujotiekio, einančio iš Rusijos į Vokietiją per Baltarusiją, Lenkiją, 684 km atkarpa Lenkijos teritorijoje kontroliuoja bendra Lenkijos ir Rusijos kompanija „EuRoPol GAZ“, kurioje po 48 proc. akcijų priklauso Rusijos „Gazprom“ ir Lenkijos naftos ir dujų kompanijai „PGNiG“, o 4 proc. – bendrai Rusijos ir Lenkijos kompanijai „Gas-Trading S.A.“. „Jamalo–Europos“ dujotiekis Lenkijoje yra atskirtas nuo šalies nacionalinės gamtinių dujų perdavimo sistemos – *aut. past.*

gyvenančios Lietuvoje, klausimus. Norint įvertinti pastaruoju metu suaktyvėjusią Lenkijos ir Rusijos energetinių santykių plėtrą būtina įvertinti 2010 m. spalio 29 d. Lenkijos ir Rusijos pasirašytos sutarties dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo svarbą ir tikėtinus jos padarinius Vidurio ir Rytų Europos valstybėms.

Lenkijos ir Rusijos sutarties dėl gamtinių dujų tiekimo pasirašymo aplinkybės

2010 m. spalio 29 d. Lenkijos ir Rusijos pasirašytą sutartį dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo galima vertinti kaip tam tikrą abipusį kompromisą, grįstą tiek abiejų šalių savita motyvacija, tiek Rusijos ir Lenkijos bandymais sušvelninti Europos Komisijos (EK) spaudimą sutarties atitikties trečiojo ES energetikos paketo teisinėms normoms.

Rusijos motyvacija. Rusija pasirinko Lenkiją norėdama išbandyti ES energetikos politikos nuostatų efektyvumą. Taip pasielgta dėl kelių priežasčių. Pirma, 2006 m. Rusijai sustabdžius gamtinių dujų tiekimą Ukrainai, Lenkija užsienio politikoje ėmė aktyviai propaguoti ES valstybių importuojamų energetinių išteklių diversifikacijos svarbą. Rusijai sėkmingai įgyvendinus savo ketinimus Lenkijoje būtų atskleistas akivaizdus ES energetikos politikos neveiknumas ir sukurtas precedentas kitiems neskaidriems Rusijos energetiniams sandoriams su atskiromis ES valstybėmis. Antra, 2009 m. pradžioje Rusijos ir Ukrainos energetiniuose santykiuose atsisakyta neskaidrios tarpininkavimo schemos („RosUkrEnerg“ kompanijos tarpininkavimo paslaugų), kuria buvo grindžiami dvišaliai Ukrainos ir Rusijos energetiniai santykiai nuo 2004-ųjų. Dėl pakitusių Rusijos ir Ukrainos energetinių santykių schemos ir „RosUkrEnerg“ eliminavimo Lenkija prarado daugiau nei 2,3 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų per metus, kurių pirkimą buvo suderėjusi su „RosUkrEnerg“. Be to, 2010 m. Ukraina uždraudė per savo teritoriją gamtinių dujų eksportą iš trečiųjų šalių į Lenkiją, kol pastaroji nesusitarė su Rusija. Šios aplinkybės sukūrė spaudimą Lenkijai derėtis su Rusija dėl papildomų gamtinių dujų tiekimo „Jamalo–Europos“ dujotiekio maršrutu.

Rusija naujos sutarties dėl papildomų gamtinių dujų tiekimo nevertino vien kaip komercinio sandorio, o siekė ja įtvirtinti Lenkijos energetinę priklausomybę nuo Rusijos. Rusijos gamtinių dujų kompanija „Gazprom“ sutiko pasirašyti naują sutartį dėl gamtinių dujų tiekimo, jei Lenkija įvykdys šias sąlygas³:

---

³ *Siguranta Energetica*, Vladimir Socor, „Russian-Polish gas negotiations testing EU’s energy policy“. <http://www.sigurantaenergetica.ro/russianpolish-gas-negotiations-testing-eus-energy-policy.html>.

- Naujas susitarimas dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo Lenkijai turi būti susietas su 1993 m. Lenkijos ir Rusijos tarpvyriausybinio susitarimu, reglamentuojančiu rusiškų gamtinių dujų tranzitą per Lenkiją ir gamtinių dujų tiekimą Lenkijai iki 2022 metų. Rusijos reikalavimu, naujajame susitarime gamtinių dujų tiekimas Lenkijai turėjo būti pratęstas iki 2037 metų.
- Rusija pareikalavo, kad bendrai Lenkijos ir Rusijos kompanijai „EuRoPol GAZ“ būtų suteiktos išskirtinės teisės naudoti ir valdyti „Jamalo–Europos“ dujotiekį iki 2045 m., o pati kompanija ir toliau išlaikytų dujotiekio nuosavybės ir operatoriaus teises.
- Lenkijos valstybinė gamtinių dujų perdavimo operatoriaus funkcijas atliekanti kompanija „Gaz-System S.A.“ taptų technine „Jamalo–Europos“ dujotiekio operatore, kurios funkcijos apsiribotų tik paslaugų teikimu. Kitaip tariant, „Gaz-System S.A.“ neatliktų nepriklausomo operatoriaus nuo gamtinių dujų tiekėjo vaidmens.
- Toliau bus išlaikytos didelės nuolaidos rusiškų gamtinių dujų tranzitui „Jamalo–Europos“ dujotiekiu.
- Lenkijai draudžiama reeksportuoti rusiškų gamtinių dujų perteklių į trečiąsias valstybes. Lenkijai pažeidus šią nuostatą, Rusijos kompanija „Gazprom“ pasiliktų teisę vienašališkai sumažinti jai gamtinių dujų tiekimą.
- Galiausiai Rusija pareikalavo, kad ES trečiojo energetikos paketo nuostatos nebūtų taikomos „Jamalo–Europos“ dujotiekiui, nes: 1) šis dujotiekis buvo nutiestas anksčiau nei ES priėmė trečiąjį energetikos paketą, todėl jo nuostatos minėtam dujotiekiui neturėtų būti taikomos; 2) ES trečiojo energetinio paketo nuostatos negali būti taikomos Rusijai, nes ji nėra ES narė, o prisijungimas prie „Jamalo–Europos“ dujotiekio yra tik vienas – Baltarusijos teritorijoje, todėl jokios kitos kompanijos, išskyrus „Gazprom“, šiuo dujotiekiu negalės tiekti gamtinių dujų; 3) Lenkijai ES trečiojo energetinio paketo nuostatos taps privalomos nuo 2012 m., todėl 2010-aisiais Lenkijos ir Rusijos sudarytam kontraktui neturi būti taikomi ES reikalavimai (tiesa, Rusija neįvertino fakto, kad kontraktas dėl gamtinių dujų sudaromas mažiausiai dešimtmečiui).

Lenkijos motyvacija. Dėl 2009 m. pradžioje pakitusių Rusijos ir Ukrainos energetinių santykių Lenkijai iškilo poreikis papildomai užsitikrinti 2,5–3 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų kasmet. Lenkijai gyvybiškai svarbu užsitikrinti papildomas gamtinių dujų apimtis trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu, kol nebus įgyvendinti alternatyvūs energetiniai projektai (pavyzdžiui, suskystintų gamtinių dujų terminalo statyba iki 2014 m., skalūninių dujų žvalgyba ir gavyba, branduolinės jėgainės iki 2022 m. statyba ir kt.), galintys sumažinti Lenkijos energetinę priklausomybę nuo Rusijos. Ankstesnis Lenkijos ir Rusijos

kontrakto dėl gamtinių dujų tiekimo galiojimas pasibaigė 2010 m. spalio 20 d., todėl siekdama išvengti tikėtinų nuostolių, kurių Lenkijos pramonė galėtų patirti šaltuoju metų laiku, Lenkija su tam tikromis išlygomis buvo priversta nusileisti Rusijos spaudimui.

Reikėtų pabrėžti, kad iki 2010 m. spalio 29 d. sutarties dėl gamtinių dujų tiekimo pasirašymo Lenkija patyrė didelį spaudimą ne tik iš Rusijos, bet ir iš EK, reikalavusios, kad naujoji Lenkijos ir Rusijos sutartis griežtai atitiktų ES trečiojo energetikos paketo nuostatas. Pavyzdžiui, dar šių metų liepos 14 d. EK nurodė Lenkijai, kad dabartiniai Lenkijos ir Rusijos susitarimai dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo prieštarauja ES vidaus rinkos taisyklėms. EK nuomone, Lenkija vadovaujasi su Rusijos gamtinių dujų kompanijos „Gazprom“ sudaryto kontrakto nuostatomis, kurios draudžia reeksportuoti rusiškų gamtinių dujų perteklių trečiosioms šalims ir užkerta kelią kitų ES valstybių kompanijoms prieiti prie „Jamalo–Europos“ dujotiekio. EK teigimu, minėtos nuostatos pažeidžia antimonopolinius ES įstatymus. EK įspėjo Lenkiją, kad jei sutartis dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo nebus peržiūreta, ji per du mėnesius Europos Teisingumo Teismui pateiks skundą prieš Lenkiją. Reikėtų pabrėžti, kad Lenkijos energetinių poreikių užtikrinimo ir Rusijos bei EK spaudimo klausimu Lenkijos valdančiosios koalicijos atstovų nuomonės nesutapo. Užsienio reikalų ministras Radosławas Sikorskis rėmė glaudesnius Lenkijos ir Rusijos santykius, tačiau su sąlyga, jei šie santykiai nebus įgyvendinami ES teisinių normų sąskaita. Vyriausiasis Lenkijos derybininkas su kompanija „Gazprom“, Lenkijos ministro pirmininko pavaduotojas Waldemaras Pawlakas, kurį rėmė Lenkijos ministro pirmininkas Donaldas Tuskas, ir „PGNiG“ kompanija neprieštaravo Rusijos keliamiems reikalavimams arba bandė laviruoti tarp ES ir Rusijos, pavyzdžiui, nuvertinant sutarties svarbą ES lygiu⁴. Galiausiai siekiant suderinti Rusijos ir ES reikalavimus beveik po dvejus metus trukusių derybų Lenkija ir Rusija su tam tikromis išlygomis susitarė dėl kompromisinių sutarties sąlygų.

Kompromisinis sutarties variantas. 2010 m. spalio 29 d. Lenkijos ir Rusijos pasirašytos sutarties dėl gamtinių dujų tiekimo tekste įtvirtintos nuostatos iš esmės rodo kompromisinį Lenkijos ir Rusijos susitarimą, formaliai atitinkantį ES trečiojo energetikos paketo reikalavimus:

- Dujotiekio „Jamalas–Europa“ operatoriaus funkcijos perduotos Lenkijos valstybinei kompanijai „Gaz-System“, kontroliuojančiai visus Lenkijos gamtinių dujų perdavimo ir paskirstymo tinklus. Reikėtų pabrėžti, kad nepriklausomo techninio operatoriaus vaidmuo „Jamalo–Europos“ dujotiekio veiklai nėra itin reikšmingas. Rusijos gamtinių dujų kompanija „Gazprom“ faktiškai toliau išlaiko gamtinių dujų tiekimo monopoliją, o trečiųjų šalių gamtinių dujų tiekėjai „Jamalo–Europos“ dujotiekio pajėgumais galės pasinaudoti tik tuo atveju, jei sumažės Rusijos tiekiamų gamtinių dujų mastas (jei dujotiekyje atsiras daugiau

---

⁴ *The New York Times*, Judy Dempsey, „Europe Seeks to Block Polish Gas Contract“.
<<http://www.nytimes.com/2010/10/11/business/energy-environment/11gazprom.html>>.

laisvos vietos). Planuojama, kad „Jamalo–Europos“ dujotiekis veiks visu pajėgumu bent jau iki 2035 m., todėl trečiųjų šalių galimybės pasinaudoti šiuo dujotiekiu toliau bus tik formalios (įtvirtintos tik susitarimuose, bet ne praktinėje veikloje). Rusiškų gamtinių dujų tranzito per Lenkiją mokesčius tvirtins Lenkijos energetikos reguliavimo tarnyba „Urzad Regulacji Energetyki“ (URE), tačiau tranzito mokesčių dydį toliau nustatinės kompanija „EuRoPol GAZ“, kurios 50 proc. akcijų priklausys „Gazprom“, o 50 proc. – „PGNiG“. Lenkija ir Rusija kol kas nėra susitarusios dėl gamtinių dujų kainų ir tranzito mokesčių 2011 metais⁵.

- Mainais į monopolistinių „Gazprom“ pozicijų „Jamalo–Europos“ dujotiekyje išsaugojimą Lenkija pareikalavo iš Rusijos 10 proc. nuolaidos gamtinėms dujoms, jei būtų viršytas kontrakte numatytas perkamų gamtinių dujų kiekis. Rusijos gamtinių dujų kompanija „Gazprom“ nebuvo linkusi taikyti jokių nuolaidų, tačiau galiausiai suteikė Lenkijai 3 proc. nuolaidą, jei perkamų gamtinių dujų kiekis viršys 75 proc. numatytojų kontrakte, o 10 proc. nuolaida Lenkijos perkamoms gamtinėms dujoms suteikta su sąlyga, kad ji bus taikoma ne didesniai kaip 25 proc. gamtinių dujų kiekiui, kai bus perkama ne mažiau kaip 100 proc. kontrakte numatyto gamtinių dujų⁶.
- Lenkija ir Rusija susitarė dėl nuostatos, draudžiančios Lenkijai reeksportuoti rusiškų gamtinių dujų perteklių į trečiąsias valstybes, panaikinimo⁷. Tačiau daugelis ekspertų abejoja, ar minėtos nuostatos panaikinimas atneš kokios nors praktinės naudos Lenkijai dėl kelių priežasčių. Pirma, dėl dujotiekio „Jamalas–Europa“ apkrovos ir savo energetinių poreikių trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu Lenkija tiesiog neturės gamtinių dujų pertekliaus, kurį galėtų reeksportuoti. Antra, „Gazprom“ ir „PGNiG“ ketina įvesti vienbalsiškumo principą priimant sprendimus „EuRoPol GAZ“ kompanijoje. Vadinasi, „EuRoPol GAZ“ kompanijos sprendimai nebus tvirtinami tol, kol dėl jų nesusitars visi akcininkai („Gazprom“ ir „PGNiG“). Sprendimai „Jamalo–Europos“ dujotiekio klausimais negalės būti priimami vienašališkai. Reikėtų pabrėžti, kad vienbalsiškumo principo įvedimas gali užblokuoti sprendimų priėmimą „EuRoPol GAZ“ kompanijoje, jei „Gazprom“ ir „PGNiG“ kompanijos nesugebėtų susitarti kokiu nors klausimu, pavyzdžiui, dėl gamtinių dujų reeksportavimo į trečiąsias šalis sąlygų⁸.

---

⁵ *Kommersant*, Наталья Гриб, „Российский газ разложили по пакетам“.
<<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=1530288&ThemesID=290>>.

⁶ *Kommersant*, Наталья Гриб, „Газ расширяется при потеплении“.
<<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=1532442&NodesID=5>>.

⁷ *EurActiv*, „Polish-Russian gas treaty receives EU blessing“.
<<http://www.euractiv.com/en/energy/polish-russian-gas-treaty-receives-eu-blessing-news-499415>>.

⁸ *Kommersant*, Наталья Гриб, Анна Занина, „В Europolgaz введут единогласие“.
<<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?fromsearch=0f7a22c3-1202-418e-80f2-0802c88b0f0c&docsid=1536887>>.

Lenkijos ir Rusijos susitarimo dėl gamtinių dujų tiekimo padariniai Vidurio ir Rytų Europos valstybėms

2010 m. spalio 29 d. Lenkija ir Rusija, pasirašydamos sutartį dėl rusiškų gamtinių dujų tiekimo ir tranzito per Lenkijos teritoriją, sugebėjo ne tik formaliai atsižvelgti į EK reikalavimus, bet ir dar labiau sustiprinti Rusijos gamtinių dujų kompanijos „Gazprom“ monopolistines pozicijas Vidurio ir Rytų Europos valstybių energetikos rinkose dėl kelių priežasčių:

- Lenkijai ir Rusijai susitarus dėl „Jamalo–Europos“ dujotiekio naudojimo, Rusija įgijo papildomų spaudimo svertų Ukrainai, per kurios teritoriją eina pagrindinis rusiškų gamtinių dujų tranzito srautas į Europos valstybes. Šiuo metu Ukrainos teritorija transportuojama 80 proc. rusiškų gamtinių dujų, skirtų Europos šalims. Apeinančio Ukrainos teritoriją „Jamalo–Europos“ dujotiekio svarba, akcentuojant rusiškų energetinių išteklių tranzitą į Europos valstybes, Rusijai leidžia dar labiau spausti Ukrainą dėl jos gamtinių dujų transportavimo sistemos privatizavimo.⁹
- Minėtas Lenkijos ir Rusijos susitarimas dėl gamtinių dujų sukūrė precedentą, kai šalys, formaliai patvirtinusios sutarties atitiktį ES energetiką reglamentuojančioms normoms ir užsitikrinusios EK paramą minėtam susitarimui¹⁰, neutralizavo šių ES normų poveikį praktiniu lygmeniu. Pavyzdžiui, nepriklausomas operatorius trečiosioms šalims priėjimą prie Lenkijos ir Rusijos disponuojamo „Jamalo–Europos“ dujotiekio galės suteikti tik tuo atveju, jei bus neišnaudotas visas dujotiekio pajėgumas ir panašiai.
- 2010 m. spalio 29 d. Lenkijos ir Rusijos pasirašyta sutartis dėl gamtinių dujų tiekimo ir tranzito per Lenkijos teritoriją, nepaisant formalios šios sutarties nuostatų atitikties trečiajam ES energetikos paketui, iš esmės tik dar labiau įtvirtino Lenkijos energetinę priklausomybę nuo Rusijos. Tikėtina, kad monopolistinės kompanijos „Gazprom“ pozicijos trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu (2011–2022 m.) gali susilpninti ne tik Lenkijos alternatyvių energetinių projektų (skalūninių dujų žvalgybos ir gavybos, suskystintų gamtinių dujų terminalo statybos Baltijos jūros pakrantėje ir kt.) įgyvendinimą, bet ir paskatinti Rusijos kapitalo skverbimąsi į Lenkijos energetikos rinką¹¹.

⁹ Žr. „Rytų Pulsas“ 2010 Nr. 5 (33), „Ukrainos gamtinių dujų transportavimo sistemos modernizacija:

Ukrainos kaip „energetinio įkaito“ sindromas“. <http://www.eesc.lt/public_files/file_1285676230.pdf>.

¹⁰ 2010 m. lapkričio 4 d. ES energetikos komisaras Güntheris Oettingeris patvirtino, kad spalio 29 d. Lenkijos ir Rusijos susitarimas dėl gamtinių dujų tiekimo atitinka ES teisę. – *Eubusiness*, „Russia, Poland gas deal in line with EU law“. <<http://www.eubusiness.com/news-eu/poland-russia-gas.6tj>>.

¹¹ Pavyzdžiui, Rusija itin suinteresuota, kad Lenkijoje trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu nebūtų plėtojama skalūninių dujų telkinių žvalgyba, kurią šiuo metu Lenkijoje vykdo tokios JAV kompanijos kaip „Exon“,

2010 m. spalio 29 d. Lenkijos ir Rusijos pasirašytą sutartį dėl gamtinių dujų tiekimo galima vertinti kaip savitą Lenkijos ir Rusijos energetinį konsensusą, pasireiškiantį tiek Lenkijos ir Rusijos suderintomis pozicijomis ES atžvilgiu, tiek Rusijos išitraukimu į bendrą energetinių projektų su Lenkija įgyvendinimu. Šių metų spalio 29 d., kai buvo pasirašoma minėta sutartis, Rusija pakvietė Lenkiją dalyvauti planuojamos branduolinės jėgainės Kaliningrado srityje statybose. Taip pat Lenkija ir Rusija aptarė Lenkijos dalyvavimo rusiško kapitalo galimybes privatizuojant Lenkijos naftos perdirbimo koncerną „Lotos Group“, kuriam priklauso Gdansko naftos perdirbimo fabrikas ir antras pagal dydį degalinių tinklas Lenkijoje. „Lotos Group“ privatizavimo galimybėmis domisi tokios rusiškos kompanijos kaip „Gazprom Neft“, „Rosneft“ ir TNK-BP. Šių metų spalio 30 d. Lenkijos vyriausybei paskelbus ketinimus privatizuoti „Lotos Group“ koncerną (Lenkijos vyriausybei priklauso 53 proc. koncerno akcijų), tikėtina, kad koncernas bus parduotas¹² būtent rusiškai kompanijai dėl kelių priežasčių:

- Rusijos investuotojų reikšmę privatizuojant „Lotos Group“ padidina tai, kad Gdansko naftos perdirbimo gamykla ir Gdansko uoste esančio naftos terminalo veikla itin priklauso nuo rusiškos naftos importo masto. Rusija, siekdama sukurti palankesnes sąlygas Rusijos investuotojams, dalyvaujantiems „Lotos Group“ privatizacijoje, gali sumažinti eksportuojamą į Lenkiją naftą arba visai nutraukti jos tiekimą. Kitaip tariant, Rusija Lenkijos atveju gali pasinaudoti savo patirtimi, taikyta Baltijos valstybėse (2002 m. nutrauktas rusiškos naftos tiekimas Latvijos Ventspilio uostui, 2006 m. – Lietuvos „Mažeikių naftai“).
- Šių metų spalio 22 d. Rusijos valstybinė naftos transportavimo kompanija „Transneft“ paskelbė apie antrojo Baltijos vamzdynų sistemos naftotiekio (BPS-2) statybų pabaigą¹³. BPS-1 ir BPS-2 naftotiekiai, nutiesti iš Rusijos Briansko srities palei Rusijos ir

---

„Chevron“, „Conoco-Philips“ „Marathon Oil“ ir kt., disponuojančios naujausiomis skalūninių dujų žvalgybos ir išgavimo technologijomis. Lenkijos vyriausybė iš viso yra išdavusi keliasdešimt leidimų Vakarų kompanijoms, ketinančioms užsiimti skalūninių dujų žvalgyba ir gavyba Lenkijos teritorijoje. JAV kompanijų vertinimais, iš Lenkijos teritorijoje esančių skalūnų galima būtų išgauti 1,4–3 trln. kubinių metrų dujų. Priminsime, kad visos Lenkijos metinis poreikis sudaro 14 – 15 mlrd. kubinių metrų gamtinių dujų. Jei JAV kompanijų prognozės pasitvirtintų, dujų atsargų Lenkijai užtektų 100–200 metų, o Lenkija galėtų ateityje atsikratyti priklausomybės nuo Rusijos ir užsiimti dujų eksportu į kitas valstybes.

– PKN ORLEN, „SHALE GAS: Basic information“.
<http://www.orlen.pl/EN/PressCenter/Publications/Documents/orlen-shale-gas_ENG.pdf>.

¹² Lenkijos vyriausybė iki 2011 m. vasario 18 d. turėtų pasirinkti kelias užsienio kompanijas, su kuriomis bus deramasi dėl „Lotos Group“ privatizavimo – Warsaw Business Journal, Alice Trudelle, „Lotos privatization gets underway“.

<<http://www.wbj.pl/article-51966-lotos-privatization-gets-underway.html?type=wbj>>.

¹³ The Jamestown Foundation, Vladimir Socor, „Russia Targeting Oil Assets in Poland and Lithuania“.
<[http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=37146&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=142cf9a297](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=37146&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=142cf9a297)>.

Baltarusijos sieną į Rusijos Primorsko ir Ust Lugos uostus, ilgainiui turėtų pakeisti Rusijos naftos eksporto srautus iš pasenusio „Družbos“ naftotiekio, nutiesto per Rytų ir Vidurio Europos valstybių teritorijas (žr. 1 pav.) į jūrinius kelius. Viena vertus, toks naftos eksporto perorientavimas leis Rusijai padidinti naftos eksportą (planuojama, kad, be jau veikiančio BPS-1 naftotiekio, kurio pralaidumas siekia 75 mln. tonų naftos per metus, BPS-2 naftotiekio pralaidumas 2011 m. sieks 30 mln. tonų naftos per metus, o vėliau BPS-2 pralaidumas bus padidintas iki 50 mln. tonų naftos per metus). Kita vertus, Rusijos galimybės „perjunginėti“ eksportuojamos į Europą naftos srautų kryptis gali sukurti papildomą Rusijos spaudimą Rytų ir Vidurio Europos valstybėms privatizuojant jų energetinę infrastruktūrą. Lenkijos atveju tai būtų koncerno „Lotos Group“ privatizavimas, Lietuvos atveju – kompanijos „Orlen Lietuva“ pardavimo Rusijai klausimas ir panašiai. Pabrėžtina, kad rusiškos naftos tranzito srautų kryptių keitimas iš esmės nepaveiks Vakarų Europos valstybių, kurioms Rusija naftą tiekia jūra.

1 pav. Naftotiekių „Družba“, BPS-1 ir BPS-2 maršrutai

Šaltinis: *European Dialogue*, „Družba Pipeline Map“.
<<http://eurodialogue.org/Druzha-Pipeline-Map>>.